

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 19
Cena: Posamezna številka L. 15
Naročnina: Mesečna L. 61
Za inozemstvo mesečno L. 100
Pošt. štev. rač. št. 9-18127

Leto II. - Štev. 52

Gorica - Trst, 24. decembra 1948

Izhaja vsak petek

ROJSTVO ČLOVEKOVO

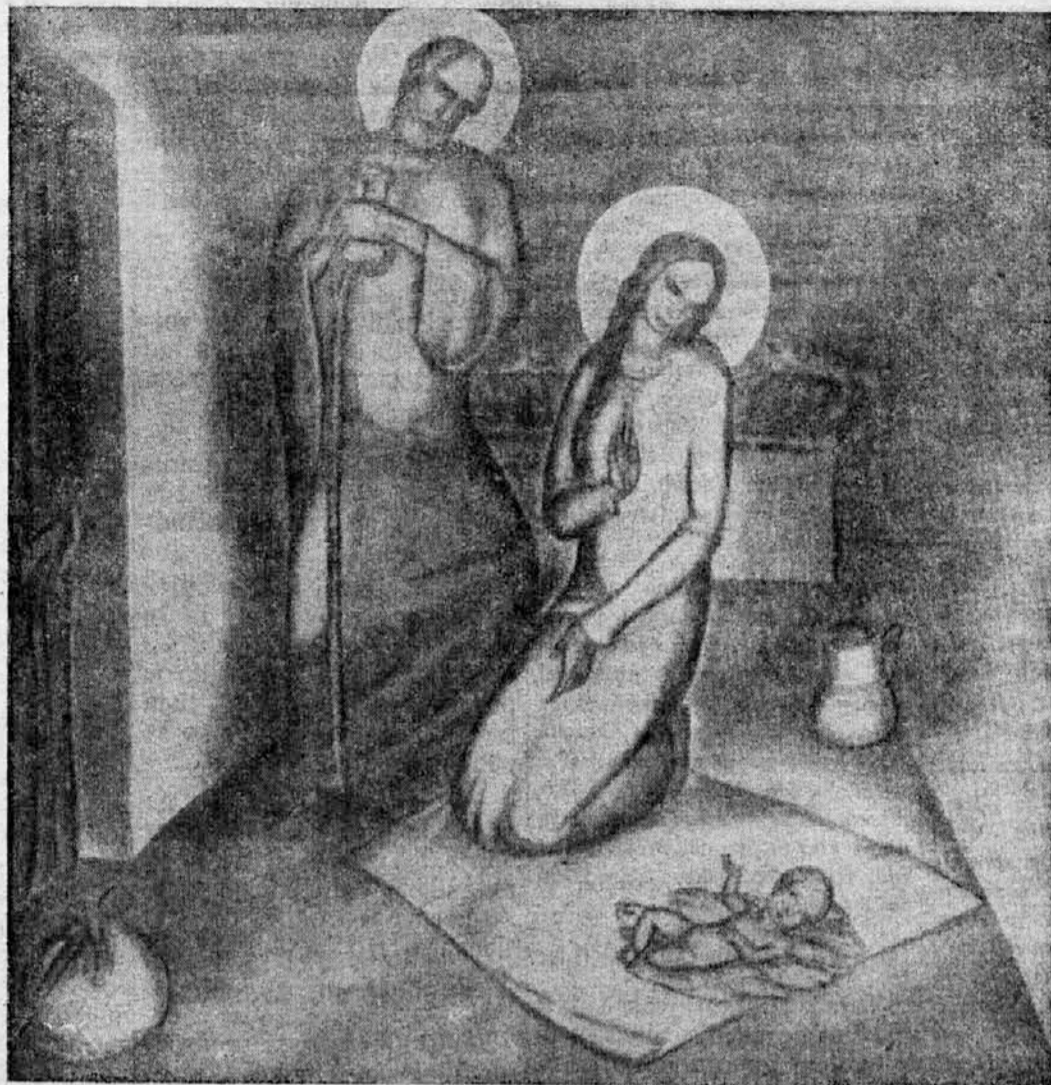
Božič — rojstvo Deteta! V vsaki družinici, ki dočaka srečni trenutek božjega in naravnega blagoslova rojstva, ta dogodek ne ustvarja samo novega odnosa do rojenega, temveč globoko poseže tudi v odnos med možem in ženo, vso dotedanjo družino. Z detetom se rodi nova ljubezen, plemenitost odnosa, strpnost, sloga — vse tisto, kar ustvarja dostojanstvo človeka. V rojstvu novega bitja se očisti, preraja in znova rodi tudi bitje, ki mu je dalo življenje.

Ali ne bi tudi mi, ki smo vsi kakor velika družina, na božič, ta simbolični trenutek rojstva Človekovega, stopili v veliko spovednico svoje notranjosti, izprašali svojo človeško vest ter v luči velike skrivnosti Rojstva izšli iz nje prerajeni v svojem človeškem dostojanstvu — sebi v zadoščenje, narodni skupnosti in vsej družbi v korist ravno danes, ko je zaradi tvarnih, duhovnih in duševnih ruševin krik po novem človeku tako močan? Išče moč novega človeka; človeka, ki bo končno našel v sebi prostor za ljubezen, plemeniti odnos, slogo in povezanost, ki bo tako spoznal svoje dostojanstvo in sam v sebi obsodil vse tisto, kar ga v tem dostojanstvu ponižuje. Tega človeka iščemo, ker hočemo in ker moramo čimprej odstraniti ponižujoče razvaline moralnega propada, ki ga je prinesel čas, ki nas je pognal v vojno, ki na še vedno bogato znanje v sedanjem mogočem spopadu razuma in srca. Ne bomo našli popolnega, ker ga popolnega še nikoli ni bilo. A moramo se potruditi, če nečemo, da razvaline zalije še poverni, vseuničujoče zlo.

Iščemo človeka ljubezni, strpnosti in sloge! Po dobi nasilja, ki je z ognjem in mečem hladno uničevala ljudi v dobi strastne in sovražne medsebojne borbe pešadinskih slojev človeške družbe, načrtno podpirane, ki se opajajo nad mrtvimi in krvijo, v dobi razpaljenih ozkogrudnih političnih strasti iščemo izhoda v človeku ljubezni, ki bo nasilje zamenjal za iskanje poti do sloge, ki bo strast uklenil v vezi razuma, izključujočo tekmo za oblast podredil zdravemu demokratskemu sožitju, strankarsko ozkogrudnost pa nadomestil s plemenitim sodelovanjem v korist skupnosti. A eno dodajamo: kakor je obsodbe vreden tisti, ki z nasiljem uničuje Ljubezen, tako je vreden obsodbe tudi oni, ki mu je Ljubezen samo krinka ali pa jo skuša tudi vcepiti z nasiljem. Samo tisti, ki bo to Ljubezen v vseobjemajoči plemenitosti tudi notranje doživel, je naš novi človek. Dokler namreč Ljubezen ni doživeta v sami sebi, ni Ljubezen. Le puhla fraza je in zunanj videl prazne vsobine. Človek, ki je ne bo doživel, tudi ne bo spoznal svojega dostojanstva.

Mi pa stremimo za človekom, ki se bo končno zavedal svojega dostojanstva. Hočemo človeka, ki bo v sebi vsaj našel voljo, da postane človek. Kajti s tem smo že našli človeka.

Božič je — rojstvo Človeka. Zatopimo se v ta simbolični dogodek. Zherimo voljo — naj se rodi Človek.

Tone Kralj: ROJSTVO GOSPODOVO

Poraz Kitajske - zmaga Evrope

Narodi vsega svobodnega sveta, zlasti pa narodi Evrope, ki jo komunistem danes od zunaj in od znotraj najbolj ogroža, gledajo zaskrbljeno na Daljni Vzhod.

Ta skrb se poraja iz dveh vzrokov: zaradi nepričakovanih uspehov komunističnih vojsk in pa, ker so Združene države odklonile sleherni izdatnejši pomoč nacionalistični vladi maršala Čang-kajškega. Edino takšna vsestranska vojaška in gospodarska pomoč ter ameriško vodstvo in nadzorstvo pri njeni uporabi bi lahko zavrla rdeči val, ki se vali čez Kitajsko.

Ameriške vlade ni mogel v njeni odločitvi omajati niti dramatični obisk Čang-kajškeve žene. Se več, poslednji odgovor na njena obupna prizadevanja je bil celo ta, da bodo Združene države začasno ustavile nacionalni Kitajski celostromno podporo, ki jo je dobivala po Marshallovem načrtu.

To, na videz nerazumljivo in slepo stališče ameriške vlade, je v Evropi povzročilo razočaranje in strah. Mnogo svobodnih ljudi vidi v njem znamenje, da se Amerika kljub vsem skušnjam doma in po svetu še vedno ne zaveda boljše nevarnosti.

Zdi se, ko da bi se ameriški voditelji še vedno vdajali slepim iz Rooseveltove dobe; ko da bi še vedno verovali v sporazum in sožitje med ameriško demokracijo in sovjetskim totalitarizmom; ko da bi bili za ceno takšnega začasnega in varljivega sporazuma pripravljene žrtvovati komunizmu narod za narodom.

To ameriško ravnanje je marsikomu celo dokaz, da bodo Združene države lepega dne pustile na cedilu tudi Evropo, samo da sebi zagotove čim dalje mir.

Vsem, ki se boje, je treba povedati, da je to samo videz. Kdor sodi tako, ne pozna ameriške politike in njenih svetovnih ciljev.

Samo Amerika lahko upostavi mir

Poglaviti cilj te politike je zagotovitev miru, svobode in blaginje vsem narodom, ki so za to pripravljene tudi sami delati in se boriti. Voditelji Združenih

držav se danes zavedajo, da je samo Amerika poklicana in sposobna, da svet privede do tega.

Uresničenje teh ciljev preprečuje samo Sovjetska zveza s svojim imperializmom. Ta se hoče s pomočjo mednarodnega komunizma polastiti oblasti nad vsem svetom. Ko so Amerikanci — žal pozno — uvideli, kakšni so dejanski sovjetski nameni, so se zavedali tudi odgovornosti, ki jo ima Amerika kot največja politična in gospodarska sila za usodo vsega sveta. Spoznali so, da je komunizem kot orodje sovjetskega imperializma njim končno prav tako nevaren kakor tistim narodom, ki živijo v njegovi neposredni senci.

Tedaj jim je postalo jasno, da je mir in svoboda na svetu moči vrniti in zagotoviti samo po eni poti — namreč s tem, da sovjetski imperializem ukrote tako, da ne bo več ogrožal svobodnega sveta.

Zato je najprej potrebno Sovjetsko zvezo zlepa ali zgrda potisniti iz Evrope, ki jo je ob koncu vojne do polovice zasedla in jo skušala politično ter socialno po svoje preustvariti. Hkratu Sovjeti s teh postojank po eni strani vojaško ogrožajo preostalo svobodno Evropo, po drugi strani pa pomenijo njihove vojske bistveno oporo za njihove pete kolone v nekomunističnih zahodnih državah.

Evropa je za Sovjete in za Ameriko še vedno središče sveta. Kdor bo vladal njej, bo vladal prej ali slej vsemu svetu.

Amerikanci so uvideli, da je za dosego končnih ciljev neobhodno potrebno, da svobodna Evropa sodeluje pri tem z njimi. Evropa je najvažnejše oporišče za sleherni mrzlo in pravo vojno proti boljševizmu imperializmu. Njena gospodarska in človeška sila, njena duhovna odpornost in svobodna ljubezen ter njena organizacijska sposobnost predstavljajo odločilno veznega zaveznika za končni obračun z rdečim nasiljem.

Če so si Amerikanci pomoči te sile hoteli zagotoviti, jo je treba najprej za to nalogo usposobiti politično, gospodarsko in vojaško.

Obnova Evrope - predpogoj

Prvi pogoj za to je obnova vsega življenja na tej razdejani celine. Iz obnove bo zrasla vsestranska moč, zaradi katere bo Evropa ne le sposobna braniti se proti roparjem svobode in miru, marveč bo mir in svoboda mogla prej ali slej vrniti tudi tistim, katerim jo je rdeči totalitarizem vzel.

Iz tega prepričanja se je rodil Marshallov načrt. Njegovi dosežki uspehi in pa besni boj, ki so ga Sovjeti proti tej veličanstveni in drzni zamisli sprožili preko svojih petih kolon, dokazuje, da so se Amerikanci odločili prav.

Gospodarska obnova, ki je prvi cilj Marshallovega načrta, pomeni konec socialnih nemirov in nezadovoljstva in s tem konec stanja, v katerem komunizem kot orodje sovjetskega imperializma lahko uspeva.

Zaradi Marshallovega načrta komunizem danes v Evropi kljub vsej silni sovjetski podpori povsod upada. Povsod se zaradi boljše življenja kaže volja za boj proti njemu.

In to je prvi odločilni poraz, ki so ga Sovjeti doživeli v svetovnem boju med demokracijo in totalitarizmom.

Vzporedno z gospodarsko obnovo se Evropa ojačuje in združuje politično in vojaško. Ni dolgo več, ko bo svobodna Evropa v tem velikem obračunavanju tretja in ne najmanj odločilna politična in vojaška sila.

Kako je vse to sovjetskemu imperializmu nevarno, pričča razdor, ki se je začel v rdečem, se pred letom dni tako trdnem podložniškem taboru. In ta razdor se ne bo ustavil pri Titu.

Če hočejo Sovjeti vse to zavreti ter svoj končni poraz preprečiti, je za vsako ceno treba ustaviti pomoč Evropi. Z rovarjenjem svojih petih kolon tega niso mogli doseči. Zaradi tega so se vrgli — na Kitajsko.

Sovjeti vedo, da poteka meja ameriških življenjskih koristi prav tako na azijskih obalah Tihega morja kakor na evropskih bregovih

v Atlantskega oceana. Vedo, da je komunizem Združenim državam tam prav tako nevaren kakor v Evropi.

Amerika ne sme ostati med dvema stoloma

Toda zmaga komunizma v Evropi je bolj bistvena za dosego oblasti na vsem svetu kakor zmaga v Aziji. Za dosego te zmagi bi bilo treba odtegniti ameriško pomoč Evropi, ki je edina resnična ovira sovjetskega pohoda proti Zahodu.

In tako so Sovjeti oborožili in izurili kitajske rdeče vojske ter jih poslali v naskok proti življenjskim črtam Amerike na Daljnem Vzhodu.

Računali so, da bo Amerika morala zaradi nevarnosti na Kitajskem ali pustiti Evropo, ali vsaj svojo pomoč deliti na dve ogromni ideološki in vojaški bojišči.

Pomoč Kitajski bi spričo nesposobnih in podkupljivih nacionalističnih vojsk in političnih prvakov pomenila velikanski, in še to dvomljiv napor, ki bi izžepaval ameriške vrelke, toda ne neskončne tvarne sile.

Evropa bi kot najvažnejše oporišče dobivala od Združenih držav samo drobtince. Sovjeti bi se je s pomočjo svojih partij prej ali slej lahko polastil. Če drugega ne, bi pa vsaj v njej netili nemire in preprečili obnovo. S tem bi onemogočili, da bi se Evropa politično in vojaško postavila spet na noge.

Amerika bi lahko utegnila izgnati Kitajsko in Evropo. Vrh tega bi bila potem tudi sama gospodarsko, politično in vojaško na tleh — lahak plen sovjetskega pohlepa.

Amerikanci se v to past niso ujele. Zanje je Evropa prva. Bodočnost bo pokazala, da je ta račun pravi. Zrtvovali so Kitajsko, vsaj za zdaj, dasi se mora da takšna odločitev zdi trda in nečloveška, a je bila neobhodno potrebna. V bistvu niso storili drugega, kakor da so ponovili tisto, kar so naredili že leta 1941 in 1942.

T. R. D.

Od srede do srede

16. DECEMBRA: Madžarska komunistična vlada je močno povečala izdatke za vojno in oborožitev. — Na Češkem so prepovedali božične počitnice za delavce. — Za predsednika švicarske vlade in državnega poglavarja so izvolili socialista Ernesta Nobsta. — Titov poslanik Mr. Zovič se je vrnil v Moskvo. — Tito je na kongresu jugoslovanske komunistične in druge mladinske ostri napadel Kominform ter napovedal novo gonjo ljudskih demokracije proti Jugoslaviji. — Ameriški minister za vojsko Royall se v Atenah posvetuje glede uspešnejših nastopov proti grškim komunističnim tolpom. — Aretacije italijanskih policistov v Milanu in Genovi, ker so delali za komunistično partijo. — Predsednik Truman bo nadaljeval s pošiljanjem pomoči za grško vlado, je izjavil ameriški poslanik v Atenah. — Seja stalnega odbora za Združeno Evropo v Parizu.

17. DECEMBRA: Sovjeti protestirajo, ker so francoske oblasti v Berlinu dale razstreliti obelisk antenske stolpa sovjetskega radia čes da ovirata letalski promet. — Amerikanci bodo za božič poslali v Evropo nad dva in pol milijona zastojnih paketov. — Štirje uredniki sovjetskega uradnega glasila v Nemčiji, »Tägliche Rundschau«, so pobegnili na Zahod. — Čistka v češkem zunanjem ministrstvu, iz katerega bodo odpustili vse nekommuniste. — Nemci ogorčeno obsojajo svoje komuniste, ker so na kongresu v Varšavi dejali, da sprejemajo sedanjo mejo med Nemčijo ter Poljsko in Sovjeti kot trajno in končno. — Ameriški minister za vojsko je uradno obiskal predsednika turške republike Inenija. — Madžarski škofje napovedujejo, da bodo prošili sv. stolico za posredovanje v sedanjem sporu med Cerkvijo in madžarsko rdečo vlado. — Hrvatski komunistični parlament je sklenil, naj se začne sodna razprava proti vodilnemu jugoslovanskemu kominformistu, bivšemu ministru Hebrangu. — Po sodbi ameriškega republikanskega senatorja Tajta, ki se je vrnil z daljšega potovanja po Evropi, komunizem tam nazaduje. — Amerika je odbila prošnjo češke komunistične vlade za nakup strojev, ki jih Čehi potrebujejo za izpopolnitev industrije.

18. DECEMBRA: V Sofiji se je začel peti kongres bolgarske komunistične partije. Titovec nanj niso povabili. — Češko trgovsko zastopstvo, ki je nameravalo s Titom skleniti novo trgovsko pogodbo, je bilo nenadno poklicano domov, najbrž na zapoved iz Moskve. — Ameriški guverner v Nemčiji, general Clay, je izjavil, da upa, da bo Nemčija čez pol leta že imela lastno vlado. — Vse štiri velesile, tudi Sovjeti, so sprejele zahtevo avstrijske vlade, naj obnove pogajanja za sklep mirovne pogodbe glede Avstrije. — Praški radio poziva jugoslovanske kominformiste, naj mu pošiljajo poročila o pravem položaju v Jugoslaviji, da bo z njimi lahko razkrinkal Tita. — Pri volitvah v argentinsko ustavno vodilno zbornico je diktator Peron dobil 104 poslance, opozicija 47, komunisti pa nič. — Turčija je odločena upreti se vsakemu totalitarizmu napadu, tudi sovjetskemu, je izjavil ameriški minister za vojsko, Royall, ob obisku v Carigradu.

Od srede do srede

19. DECEMBRA: V Budimpešti se je začel kongres za združitev stranke malih posestnikov s komunistično stranko novih posestnikov. Zdržiitev pomeni likvidacijo sedanje največje madžarske stranke. Italija je dobila že pet sto ladij ameriške pomoči po Evropskem obnovitvenem načrtu. V Pragi so zaprli generala Kultvaserja, ki je leta 1945 vodil vstajo proti Nemcem. Obdolžili so ga velezdaje. Na Dunaju so slovesno odprli zgodovinsko stolnico sv. Stefana, ki je bila hudo poškodovana ob sovjetskem obleganju 1945. Predsednik hrvatske komunistične vlade dr. Bakarič je ostro napadel tiste komuniste, ki bi hoteli socializem tudi na kmetih izvesti kar čez noč, češ da to vzbuja prevelik odpor proti vladi. General De Gaulle je v Parizu govoril, da bi bilo najboljšje, če bi Nemčijo obnovili kot zvezno državo ter jo vključili v Zahodnoevropsko zvezo.

20. DECEMBRA: Ob obisku načelnika vrhovnega poveljstva italijanske vojske, generala Marassa, v Združenih državah ni bilo nič govora o morebitnem pristopu Italije h kakršni koli vojaški zvezi, trdi ameriški poslanik v Rimu, Dunn. Mednarodna socialistična zveza »COMISOC« je zagrozila, da bodo Nennijevo socialistično stranko izključili, če do konca marca ne pretrga vseh zvez s laško komunistično partijo. Sestanek med francoskim in italijanskim zunanjim ministrom v Cannesu, kjer se bo sta razgovarjala o carinski zvezi in o drugih vprašanjih, ki zanimajo Italijo in Francijo. Bolgarski komunistični voditelj Dimitrov je na kongresu v Sofiji hudo napadel Tita, ga obdolžil izdaje ter oddaljevanja od marksizma in leninizma, zaradi česar bo Jugoslavija prišla pod vpliv zahodnih demokracij. Republiški senator Vandenberg, glavni zagovornik sedanje ameriške zunanje politike, pravi, da bo s svojim delom nadaljeval tudi potem, ko bo njegova stranka v manjšini. Poljski rdeči tisk ostro napada bivšega tajnika poljske partije, Gomulko, češ da je »nacionalist«. V Turčiji je do spelo ameriško mornariško zastopstvo na pogajanja o ojačenju turške vojnne mornarice. Splošna stavka državnih uslužbencev v Italiji ki so jo zapovedali komunisti. Transjordanski kralj Abdullah zahteva razdelitev svelega mesta Jeruzalema med judovsko in arabsko državo. Bolgarski komunistični veljaki napovedujejo, da bo jugoslovanska partija sama vrgla Tita ter Jugoslavijo spet pripeljala v sovjetski hlev.

21. DECEMBRA: Tito vodi prav tako komunistično politiko kakor pokojni jugoslovanski kralj Aleksander I, trdi »Nova Borba« v Pragi. Zahodne sile so ustanovile svoje skupno vrhovno poveljstvo za Berlin. Sovjeti iz-

Blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto želita vsem naročnikom, čitateljem in prijateljem

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

POLITIČNI OBZORNIK

Dalekovidna ameriška politika

Izpopolnjujemo članek »Poraz Kitajske — zmaga Evrope«, ki ga prinašamo na prvi strani, z nekaterimi zanimivimi podatki, ki naše stališče v polni meri opravičujejo: Amerikanci so l. 1942. v borbi proti nacističnemu in japonskemu totalitarizmu uvideli, da je ohranitev in okrepitev postojank v Evropi prvi pogoj za končno zmago. Zato so pustili Japonce, da so osvajali in se raz-

širili v Tihem morju. Ko je bila zavarovana in postavljena na noge Evropa, so z vsjo silo udarili na Daljni Vzhod ter tam naglo opravili. Usoda Sovjetov utegne biti

podobna, če bi prišlo do vojne. Kakor Japonci po miru, tako se bodo njihove Kitajske sile razširile po neskončni prostranosti kitajske zemlje, katere ni za trajno podjarmil še noben osvajač. Sovjeti bodo mogli vzdrževati samo v drago in stalno podporo in to iz silne daljave. Namesto, da bi se bili tam izčrpavali Amerikanci, bo ta usoda doletela nje. Če tega ne bodo delali, bodo pač Kitajsko ob prvem udarcu, ali še prej, izgubili. Spričo tega ni čudno, da sovjetski tisk zmage kitajskih komunistov tako vztrajno zamlčuje, — kaj šele, da bi zaradi njih gnal propagandni krik, kakor bi ga pričakovali komunisti na Zahodu. Sovjeti — in Amerikanci — se zavedajo, da začasni poraz Kitajske pomeni zmago Evrope. In njena zmaga pomeni prej ali slej tudi rešitev kitajskega naroda in rešitev vsega sveta.

jejavljajo, da bi privolili v poravnavo spora glede Berlina, če bi zahodne države tudi nje sprejele v mednarodno nadzorstvo za Porurje. S pomočjo, ki jo Amerika daje Italiji, se bo zaradi nove trgovske pogodbe okoristila samo Sovjetska zveza, trdi ameriški senator Dvorak. Vodja ameriškega zastopstva pri Združenih narodih, Dulles, dvomi, da bi se moglo priti do sporazuma med USA in Sovjeti. Vojna pa kljub temu ni neizogibna. — Amerika bo za zdaj ustavila dajanje pomoči Kitajski, je izjavil upravnik Marshallovega načrta Hoffman. — Stalin praznuje rojstni dan, in sicer že 69, kar pa so sovjetskemu prebivalstvu previdno zamlčali. — Množe se napovedi o Čangkajškovem bližnjem odstopu, nakar bi se nova kitajska vlada pogajala s komunisti za mir. — Bivši nemški častniki zbirajo denar in dokazila za obrambo maršalov Rundstedta in Mannsteina, ki ju hočejo Angleži soditi zaradi vojnih zločinov. — Češki komunistični zunanji minister napada Združene države, da ne marajo dati njegovi državi ne strojev, ne posojil.

22. DECEMBRA: Tajnik Makedonske partije obtožuje bolgarske komuniste, da so sodelovali z Gestapom pri pobijanju jugoslovanskih komunistov. V Franciji so prijeli španskega rdečega generala in vodjo gverilcev Fernandez. Zastopniki šestih držav so v Londonu kljub nasprotovanju Francozov dosegli sporazum o bodočnosti Porurja. — Amerika bo od Združenih narodov zahtevala, naj zapovejo Holandiji, da preneha z oboroženimi nastopi proti indonezijski republiki. — Ameriški minister za vojsko, Kenneth Royall, je dopotoval na uradni obisk v Trst.

Tito še vedno izdajalec...

Tajnik češkoslovaške komunistične partije Slansky je v svojem govoru ob združenju socialistične in komunistične stranke na Poljskem divje napadel jugoslovanske komuniste. O jugoslovanskih rdečih voditeljih je dejal, da so navadna tolpa dezertirjev in odpadnikov, ki jih vse ljudske demokracije obsojajo, ker so povzročili prvo razpoko v enotnosti delavskih množic.

Predsednik bolgarske rdeče vlade Dimitrov je na kongresu svoje partije ostro napadel Tita ter govoril o »izdajstvu jugoslovanskih voditeljev«. Ti voditelji se vedno bolj oddaljujejo od marksistično-leninističnega nauka, zaradi česar bo Jugoslavija padla v roke zahodnega imperializma. O makedonskem vprašanju je rekel, da bi bilo najboljšje rešeno v sklopu zveze južno-slovanskih držav na federalni podlagi.

Naloga ameriškega gospodarstva

Ameriški finančni minister John Snyder je izjavil, da je ameriško gospodarstvo zdaj v temelju zdravo. Poudaril je važnost te okolnosti za vse demokratične države sveta, ki vidijo v Združenih državah branik svoje gospodarske in finančne moči. S pomočjo ameriškega gospodarstva je treba sodelovati pri obnovi in ustvariti mogočen obrambni

sistem, da bodo lahko po vsem svetu obnovili redne svobodne mednarodne odnose, ki jih ne bo ogrožala vojna.

Novi boji v Daljnem Vzhodu

Preteklo soboto so holandske čete nenadno zasedle prestolnico indonezijske republike Djokjakarto. Zapre so predsednika republike Sockarna, vso vlado in parlament. Holandci so postavili svojo vojaško vlado ter republikanske oddelke napadli na kopnem, iz zraka in z morja.

S tem je konec premirja in v Indoneziji se je začela vojna. Ta vojna je v bistvu boj med Holandijo, ki bi rada ohranila svoj čezmorski imperij, in med domačimi nacionalisti, ki hočejo samostojno Indonezijo, ki ne bi bila v ničemer podvržena holandski oblasti.

Holandci svoj nastop opravičujejo z izgovorom, da se vlada indonezijske republike ni držala dogovorov in da je pripravljala napad na tista področja Indonezije, ki so še pod holandsko oblastjo.

Amerikanci, ki jim je do miru na tem delu Tihoga morja, so zahtevali takoj izredno sejo Varnostnega sveta Združenih narodov, ki naj sklepa o tej zadevi.

V Kemiinformu ni milosti

Poljski ministrski predsednik Vladislav Gomulka, ki so ga nedavno odstavili z mesta glavnega tajnika poljske komunistične partije zaradi »krivoverstva«, je tudi govoril na kongresu za združenje med poljskimi socialisti in komunistično partijo. Ob zaključku govora je našteval svoje zasluge za partijo in državo ter se je pritoževal, da so ga voditelji partije prehudobitožili.

Predsednik republike Boleslav Bierut je takoj odgovoril, da izjave tovariša Gomulke ne spremenijo ničesar. Ni nikakega dvoma, da Gomulka pod masko svojih izjav skriva svoja »nacionalistična« čustva, ki so nasprotna partiji. Gomulka je tudi po odstopu s tajniškega mesta partije ostal podpredsednik poljske vlade in član stranke. Zaradi tega so, splošno menili, da si je spet pridobil naklonjenost partije.

Slovenska prosvetna matrica v Trstu priredi v torek, 28. t. m. proslavo tridesetletnice Cankarjeve smrti.

Na sporedu je predavanje o Cankarju z recitacijami njegovih najpomembnejših del. Proslava se bo vršila v Trstu v ulici Machiavelli štev. 22/II. nadstr. ob 8. uri zvečer. Vse prijatelje in znance vabimo, da se slavnosti udeležijo.

Božična poruka

(Solanica hrvatskemu narodu)

Pristašama Hrvatske Seljačke Stranke in ostalim Hrvatima — dobre volje — u Kanadi, USA i diljem celog svijeta.

Eto nam i opet Božičnih Blagdana. To su dani kada svaki Kršćanin, počevši od djece, koja tek dolaze k svijesti, pa do staraca, osjeća u svojoj duši, da ti dani nisu kao obični, da su nekako drugačiji, nekako svečaniji.

Tako je po celom svijetu, ali nikada i nigdje se ne osjeća utisak tih dana na kršćanske duše tako, kako se to osjeća na selu, a naročito u našem — hrvatskom selu.

Neću nikada zaboraviti Božičnih blagdana, koje sam običavao sprovođiti u Kupincu među seljačkim svijetom. Već na Badnjak u jutro, iako se dan sam po sebi nije razlikovao mnogo od svakog drugog zimskog dana na selu, sve je bilo nekako drugačije, sve je nosilo na sebi biljeg nekog tajanstvenog iščekivanja. I što se više približavalo večeri, i kad je pao mrak, te se pojavile prve zvijezde, osjećali smo svi, da se događja nešto veliko i nešto dugo očekivano. Vrhunac svečanosti osjećao sam kad je za vrijeme polnoćne sav narod u crkvi, i staro i mlado, i muško i žensko, zapjevao onu našu staru božićnu:

Slavi Tvojju ptice glasne Milo pjevaju. Slavi Tvojju zvijezde jasne Zarko sjevaju. Sinek, Sinek moj ljubljeni, Nuder zaspi Ti! Oj golube moj mileni, Sve moje si Ti, sve moje si Ti. U tim časovima sam tek potpuno osjetio, što hrvatskom seljačkom narodu, u njegovom mukotrpnom životu, znači čvrsta vjera u Svevišnjeg Oca i poslanstvo Sina Božjega.

Zato je Stjepan Radić, iako svršivši visoke škole, ostao potpuno jedinstven sa svojim narodom, i stavio kao prvo i nepromjenljivo načelo Hrvatskega Seljačkoga Pokreta — vjeru u Boga, koje je načelo bilo voditelj Hrvatske Seljačke Stranke od njezinog osnutka pa do danas, a bit će i u buduću dok bude hrvatskoga seljaštva t. j. hrvatskega naroda.

Seljaštvo poučeno tisućgodišnjim iskustvom života vrlo dobro zna da mirni život ljudske zajednice ne mogu osigurati ni sudovi ni policije ni žandari, nego moralni zakon ljubavi prema bližnjemu, po kojemu zakonu jedan čovjek pomaže drugome, kada god je to potreba.

Zato, kada je Hrvatska Seljačka Stranka postavila temeljnim načelom svoje politike Vjeru u Boga, onda je povukla ostru granicu o socijalnoj borbi između sebe i materijalističkoga marksizma.

Dakako, da ovo što je ovdje navedeno nije jedini razlog sukoba hrvatskoga seljaštva sa komunistima.

Hrvatsko seljaštvo dobro zna, da mu nema života, a kamo li napretka, bez sredjenog seljačkog

doma i sredjene seljačke obitelji. On hoće biti isključivi gospodar, ne samo svoje zemlje, nego i proizvodnja svoje muke in svoga znojca. Komunistizam hoće međutim učiniti seljaka, a već ga je žalio Bože i učinio, kmetom, i to još u mnogo gorem položaju nego li je bio pred sto godina pod vlašću knezova i grofa. Pod kosnac feudalnoga doba postojala je baren tako zvani »Urbar Marije Terezijec«, t. j. zakon po kojemu je bilo tačno ustanovljeno, što i koliko ima seljak davati svojem gospodaru, bilo u radnoj snazi bilo u proizvodima. Danas pod komunističkom vladavinom nemaniti toga, nego se seljaku uzima sve što ima. Stari feudalni gospodar postupao je sa seljaštvom poprilično onako kako postupao napredni pčelar. Uzimao je iz svake košnice, što je više mogao, ali je ipak ostavljao svakoj košnici najnužniju količinu meda, da može pčelac prezimiti. Današnji komunistički gospodari postupaju poput pčelara barbarina, koji pčeladimom zaduši, da može uzeti med.

Hrvatska Seljačka Stranka u svojoj borbi za slobodnu Hrvatsku Državu često naglašavala, a naglašuje i danas, da ne mogu biti Hrvati slobodni bez slobodne Hrvatske.

Danas, nakon gotovo osam godina, što ih je hrvatski narod proživio u teškim patnjama, u krvi u suzama, mora ali svakome biti jasno, da ne može biti Slobodne Hrvatske bez slobodnih Hrvata, a naročito bez slobodnog hrvatskog seljaštva — naše narodne jeggre.

Hrvatsko seljaštvo to dobro zna i zato ga nisu mogle prevartiti svojim praznim nazivom, bez sadržaja, niti Paveličeva »Narodna Država«, niti Titova »Narodna Republika«.

Hrvatski seljački narod u domovini ostao je usuprot svih teškoća, koje ga biju, ili, možda je bolje reći, baš radi tih teškoća, vjieran nauci Antona i Stjepana Radića, što znači da je ostao vjieran samome sebi.

Vi, koji ste i u tudjini ostali duhovno povezani sa svojim očevima i majkama, sa svojom braćom i sestrama, dakle i sa svojim narodom iz kojeg ste nikli, nastojte povratiti na pravi put svoju, u tudjini zalutalu, braću. Činite to bez gorčine i bez mržnje, nego sa ljubavlju i strpljivošću, kako nas to uči naša vjera i kako nas je to naučavao Stjepan Radić.

Vama i svim Hrvatima, rastepenim diljem svijeta želi Sretan Božić i Sretnu Novu Godinu 1949 dr. Vladko Maček Washington, Božić 1948.

Novoletna številka »Demokracije« bo izšla na 8 straneh in bo stala 30 lir

Moj božični doživljaj

Ze od začetka vojne nismo ničesar vedeli o našem očku. Nestrpnost smo čakali, da se oglasi, da bi vedeli vsaj to, ali je živ. Toda minevali so dnevi in tedni in od njega ni bilo glasu.

Minulo je vroče poletje, grozdje je zaman vabilo očka, listje se je obletavalo; prišla je zima in snovice so zaman čakale očka, da bi jim pokladali soli in sena v jasli pod smreko. Pogrešala ga je narava in pogrešali smo ga mi. Sama z bratcem in mamico sem pisala naloge, sama hodila po pustih ulicah z doma v šolo, iz šole domov. In da bi bilo še hušje je mamica od žalosti in hrepenenja zbolela. Ze mesec dni je ležala, vsa zaskrbljena in žalostna. Vedela sem, da bi jo en sam očkov

glas prej ozdravil kot vsa zdravila. Na Barbarino sva šla s Saškom, mojim petletnim bratcem, na Barje. Od slane in vetra ožgana trava, zaledenela barjanska jezercica, nizko grmičevje in pritlikave košice — to je Barje. Na golih drevesih so ščebetali prezbajajoči ptčki in sivo zimsko nebo so zagrinjali težki oblaki. Naročala sva ptičkom in oblakom, naj pošiščejo očka, naj ga pozdravijo, naj mu rečejo, da ga čakamo, tako težko čakamo. Tedaj se je Saško spomnil stare vere o česu'cvi večji, ki na sveti večer včasih začetvi. Odločila sva na bližnji češnji dve nabrekli vejici. Babica je pravila: »Na Barbarino odlomi češnjevo

vejico, deni jo v vodo in si pri tem nekaj lepega želi... Če se vejica na sveti večer razceveti, se bo želja gotovo izpolnila.« Da bi mamica ozdravela, je začel Saško. »Da bi se očka oglasil, sem zašepetala.

Vrnila sva se. Mrak se je spustil na zemljo in v temni sobici je prasketal ogenj. V kotu je ležala na postelji najina bolna mamica. Vse je bilo tiho in le tik-takanje ure je motilo tišino. Mamica je spala. Ko se je zbudila, je s trudnim glasom vprašala: »Kdaj sta prišla?« Glava jo je bolela in d'hala je težko. Vejici sva postavila v vodo in skuhala čaj.

Počasi so minevali dnevi. Vejici se nista razcevetili, mamica ni ozdravela, očka se ni oglasil. Ni mrzaz je pritiskal in skozi okna hotel v sobo, na toplo. Kurila sva na vso moč, da bi bilo le mamici toplo. Vsako jutro je bilo okno

vse porisano z belimi ledenimi rožami. Razgovarjali smo se in obujali spomine na tiste lepe božične praznike, ko smo bili še vsi skupaj, ko smo postavljali visoko božično drevesce in niso bili na njem le papirnati trakovi, temveč čokolada, pomaranče in bombončki. Popoldne sva šla s Saškom nabirat mah za jaslice. Ko sva stala na vrhu Rožnika, mi je splaval pogled na ono stran... Tam je bila dežela sonca in pomaranč, tam je bilo morje, ki sem ga videla samo enkrat, a ga nisem mogla nikoli več pozabiti... Visoke jelke in smreke so se pripogibale pod težo snega. Vse steze so zaledenele in ko je sonce pokukalo izza težkih svinčenih oblakov, se je ves gozd zaiskril v tisočerih lučkah. Ivje se nama je usipalo po ramenih, ko sva s premrlimi rokami izgrebala izpod snega temelj zamažen mah. Natrgala sva

še nekaj smrekovih vej ter se po zaledeneli poti vrnila domov, vsa prezeblja.

Mamica naju je že nestrpnost čakala. Ko sva se malo ogrela, sva začela postavljati jaslice. Na malo mizico sva nanosila peska ter nanj položila mah. Tako je zrasel hribček. Pod njim sva postavila hlevček in vanj kipec Marije in sv. Jožefa. Na jaslice sva dala slamo, da novorojenega Jezuščka ne bi zeblo. Pastirčki z ovčami na rami so se priklanjali božjemu Detetu. Jaslice so bile postavljene. Pristavila sva še obe posodi z vejicami. Pobožno sva izrekla še enkrat najini srčni želji in vroče prosila Jezuščka, naj bi On ozdravil mamico in nam poslal sporočilo od očka.

Polnočnica je bila zaradi policijske ure že zvečer. Bala sva se pustiti mamico samo, toda ko je prišla soseda in se ponudila, da ostane pri bolnici, sva na mamine

prošnje odšla. Spremljala naju je njena molitev in spremljale so naju nebeske zvezdice, ki so tako svetlo sijale v božično noč.

Tiho sva s Saškom hodila po temni cesti. Držala sva se za roke in stopala proti oddaljeni cerkvi. Radi zatemitne je bilo vse temno. Ravnala sva se le po daljnem zvoku in po mali lučki, ki je skrivnostno pogledavala iz teme.

Ko sva vstopila skozi vrata v cerkev, naju je objel praznični vonj po kadilu, svetle lučke na oltarju in svečano petje. Pokleknila sva ob jaslicah. Mali Jezušček se je smehljaj, iztegal je ročiči proti svetu, kot bi hotel objeti vse ljudi v svoji ljubezni. Marija se je ljubko nasmihala in zrla na svojega Sina in Zveličarja.

»Le en glas od očka, Detecce, zdravje mamici! Marija, Mati, ti, ki si tako usmiljena vrni spet tisto božično radost in mir in naša srca, v naš dom...«

100-letnica „Slavjanskega društva“ v Trstu,

pobudnika narodnega dela na Primorskem

Francoska revolucija

Evropa je doživela svoj prvi prerod na verskem polju z Reformacijo, na kulturnem polju pa z Renesanso. Francoska revolucija je končno pomela z ostanki srednjeveške miselnosti o delitvi človeške družbe v višje in nižje sloje; proglasila je enakost vseh narodnih slojev in s tem zlomila stoletno nadmoč posvetnega in cerkvenega plemstva. Francoska revolucija je vrnila Evropejcem vero človeka, prinesla v evropsko narodno skupnost nova načela o spoštovanju človeškega dostojanstva.

Francoska revolucija je prižgala na evropskem obzorju bakljo osebnosti in narodne svobode.

Značilno je, da je tudi Sveta Zveza nazadnjaških evropskih držav klicala svoje podložnike na boj proti okupatorju Napoleonu z gesli svobode! Ko so pa Napoleona premagale, so iste države pogazile vse dane obljube in s se brezobzirnejšim terorjem preganjale, zatirale in v kali zadušile vsak klic po svobodi, bratstvu in enakosti.

Jožefinizem in ponemčevanje v avstrijskih deželah

Dunajski in ljubljanski kongres sta imela nalogo, obnoviti in okrepiti sile nazadnjaštva proti revolucionarnim pridobitvam francoske revolucije. Prosluli jožefinski absolutizem je zopet zavladal v avstrijskih deželah v znamenju brezobzirnega ponemčevanja in upravne centralizacije. Strah pred panslavizmom in ilirizmom je izbrisal v nekaj letih vse pridobitve socialnih in šolskih reform, ki jih je v ilirskih pokrajinah uvedla francoska okupacijska vlada. Avstrija je v ilirskih pokrajinah zopet uvedla nadlastniško pravico graščakov, graščinsko pravosodstvo nad kmetom in poostrila tlako, ki so jo Francozi skoro odpravili. Avstrija je pregnala iz šol še ono malo slovensčine, ki jo je bila uvedla v ljudske in srednje šole francoska uprava.

V dobi pred l. 1848. je bil slovenski kmet tlačen skoro napoln suženj in v vsakem svojem življenjskem odnosu odvisen od graške gospode. Gospodar zemlje ni bil kmet, temveč graščak, kateremu je bil kmet dolžan tlako, ki je znašala celo 192 dni v letu. Razen tlake je kmet moral dati še desetino vseh pridelkov. Razen tega je bil kmečki stan najbolj davčno obremenjen, saj je nosil preko ene tretjine vseh davčnih bremen! In končno: samo kmečki stan je bil dolžan dati državi še krvni davek, ker je bilo meščanstvo oproščeno vojaške službe. Zato ni nič čudnega, če kmet ni imel volje in ne veselja do dela! Brezbrizen in otopen je bil.

Tiha molitev je vrela iz najinih src... Svečke so nemirno plapolale, kot goreče želje, ki so se dvigale v nebo... Tedaj je zvonilo. Zavzvonilo je z vsemi zvonovi in vlivalo poguma ter radosti v razbičane duše, ki so padale pod težo gorja. V tiho mesečno noč so zavzvonili zvonovi in z zvonenjem se je v srcu zbudila vera, upanje in ljubezen.

Tiha božična noč naju je pozdravila, ko sva šla domov. Led na stezi, led na drevju — sam led in mraz povsod... A če je bil mraz zunaj, je bila v najinih srcih radost. Božična zvezda je posvetila tudi v najini duši in nama prižgala upanje v svetlejši dni.

Tiho sva stopala po temnih ulicah... Tiho so bleščale zvezde, tišina je kakor mora legla na najini duši, prej tako polni radosti. Nekaj mrzlega in groznega je leglo v srca... Tedaj je zabnelo... kot glas srebrnega zvončka

Redki so bili šolani sinovi slovenskega kmeta, ki so ostali v onih težkih razmerah zvesti šegam in jeziku svojih očetov. Slovenski kmet je bil pred l. 1848. sam na se navezan, brez voditeljev in skoro brez lastnega razumništvja. Plemstvo je bilo nemško, meščanstvo nemško ali ponemčeno, uradništvo je bilo tudi samo nemško. Medtem ko so imeli drugi sosedni narodi svoje plemstvo, svoje meščanstvo in svoje razumništvo, ki so tvorili s kmetom živo narodno enoto, je stal slovenski kmet na svoji grudi osamljen, preziran, brez narodne zavesti in brez narodnega ponosa. Trstenjak nam pravi, da je tedaj moral človek hoditi po dvajset ur po deželi, da je srečal narodno mislečega Slovenca. Pred l. 1848. zato ne moremo govoriti o slovenskem narodu kot organski narodni celoti.

Ilirizem

Iz odpora proti jožefinizmu se je rodil Ilirizem, ki ima velike zasluge za prebujanje narodne zavesti med Slovenci in Hrvati. Ilirizem ni samo propagiral uvedbo enotnega jugoslovanskega književnega jezika za vse Slovence, Hrvate in Srbe, temveč se je navduševal nad mislijo o političnem zdinjenju Slovencev in Hrvatov. Ilirizem, ki se mu je pridružila ogromna večina vsega slovenskega razumništvja na Štajerskem, Koroskem, Kranjskem in Primorskem (Vraz, Miklošič, Murko, Kočevar, Majar, Einspieler, Trstenjak, Muršec, Jeran, Žakelj, Ravnikar, Vesel-Koseski), je napovedal boj proti avstrijski politiki razdvajanja in ponemčevanja. Narodna zavest se je med Slovenci naglo prebujala, zato je avstrijska vlada z vsemi sredstvi nastopila proti ilirskemu gibanju.

Marčna revolucija 1848

Kar je bilo pred l. 1848. slovenskega razumništvja, se je po večini zbiralo na Dunaju in v Gradcu, kjer so tvorili slovenski visokošolci jedro in oglišče slovenskega doživljanja. Po deželi je bil le del mlajše duhovščine dostopen novim miselnim tokovom o narodnosti in narodu. Kaj čuda, če je bilo naše ljudstvo povsem nepripravljeno, ko se je l. 1848. pričela svitati na evropskem obzorju nova zarja tudi našemu narodu. L. 1848. je edino Ilirizem držal visoko zastavo narodnosti in svobode!

Februarja meseca l. 1848. je v Franciji izbruhnila revolucija, ki je vrgla s prestola Ludvika Filipa Orleanskega. Tudi v Avstriji je zavrelo: 13. marca je na Dunaju nastala revolucija, ki so jo vodili dunajski študentje s pomočjo dunajskih obrtnikov. Med dunajskimi študenti se je borila tudi slo-

veška visokošolska legija, ki je visokošolec Globočnik postavil revolucionarni program borbe za svobodno in zedinjeno Slovenijo. Metternich je zbežal z Dunaja, ministra Kolowrata so obesili na cestno svetilko, ravnatelj Metternichove policije Sedlnický je izginil. Cesarska družina je ravno tako pobegnila z Dunaja.

Revolucionarno razpoloženje v Trstu

V Trst so prišle prve vesti o dunajski revoluciji 16. marca ponoči. Mesto je takoj zažvelo; godbe so svirale po ulicah; zbrane množice so od veselja vzklikale guvernerju Salmu in generalu Gyulayu. Škof Legat je ponoči blagoslovil množico ob zvonjenju zvonov vseh tržaških cerkva.

Marčna revolucija in Slovenija

Dunajski visokošolci so od cesarja zahtevali svobodo vere, nauka, besede in tiska, sestavo ustavne vlade in sklicanje državnega zbora. Nova vlada je dala 25. aprila 1948 od ljudstva zahtevane pravice in obljubila sklicanje državnega zbora, ki naj bi uzakonil novo ustavo. Kmetje so bili oproščeni tlačenstva in plačevanja desetin ter so postali gospodarji zemlje, ki so jo obdelovali.

Na Slovenskem so narodni predstavniki sestavili narodni program, s katerim so zahtevali zedinjenje vseh slovenskih pokrajin, enakopravnost slovenskega jezika v šoli in uradih, neodvisnost Avstrije od Nemške zveze in Frankfurta, neodplatno ukinitve nadlastniških pravic in politično zvezo s Hrvati. Vedeti je namreč treba, da so Štajerci poslali že 5. junija 1848 svojega zastopnika v hrvatski sabor v osebi dr. Štefana Kočevarja.

Kulturno in društveno življenje je tedaj med Slovenci močno vzbrstelo. Dr. Fran Miklošič je 29. marca 1848 ustanovil »Dunajsko Slovenijo«; Dr. Josip Muršec je 16. aprila ustanovil »Graško Slovenijo«; Dr. Martinak je 25. aprila ustanovil »Ljubljansko slovensko društvo« in dr. Dolenc je 10. maja ustanovil »Goriško slavjansko bralno društvo«.

Dunajski levičarji dediči starih avstrijskih stremljenj

V novem dunajskem parlamentu so imeli Slovani večino. Slovenci so poslali na Dunaj šestnajst poslancev. Tržačane je zastopal Anton Černe. Začela se je srdita agitacija s strani nemških levičarjev proti slovenskim narodnim predstavnikom. Levičarji so očitali dvoru, da se je zvezal s slovenskimi »sredincem« v borbi proti levičarjem. Program nemške levice je

bil: združena Nemčija, politično naslonjena na Frankfurtski zbor; borba proti avstrijski monarhiji; borba proti slovenski enakopravnosti. Levičarji je uspelo, da je oktobra mesca 1848 zanesla upor proti parlamentu in dinastiji. Generala Jelačić in Windischgraetz sta korakala z vojsko proti opornemu Dunaju. Dvor je pobegnil v Olomuc, »slovanski« parlament je z nekaterimi desničarskimi Nemci šel v Kromeriz. Tako se je »napredni« Dunaj v znamenju bratstva med narodi boril proti »nazadnjaškemu« Slovanstvu. Karol Marx je zapisal, da nosijo Slovani avstroogrške monarhije vso krivdo za propast oktobrske napredne revolucije, katero so s hrvaškimi Jelačićevimi četami hitro zatrli.

Dunajski »naprednjaki« so dobili v Trstu nepričakovano pomoč v italijanskih irendentističnih krogih, ki so jeseni l. 1848. vprizorili hudo gonjo proti slovenskemu življu. Z nemško »napredno« pomočjo je nastala tudi v Istri huda laška irendenta. Pred Trst je priplulo italijansko vojno brodovje.

»Narodna straža« je nastopila z večino Tržačanov proti sejalcem narodnostne mržnje. »La Gazzetta di Trieste« se je zama trdila, da bi Slovence prikazovala Tržačanom kot izdajalce avstrijskega »naprednjaštva« in kot nosilce panslavističnega strašila. Najmimo grede omenimo, da so imeli tedaj tržaški Slovenci mnogo več pravic nego danes. »Osservatore triestino« je v svoji številki 1337 razpisal mesto magistratnega tajnika z zahtevu, da mora prosilec obvladati nemščino, laščino in kranjščino. Mesto je dobil Domenico Rossetti. Namestnik grof Stadion je bil hud Nemeč, a kljub temu je že l. 1840. začel odpirati slovenske šole na Primorskem, ki pa so bile v začetku slabo poseščane, ker tedaj ljudstvo ni hotelo pošiljati otrok v šole. V Trstu je združena nemška in laška politična zveza uvedla najstrožjo cenzuro nad dopisi, ki so jih tržaški Slovenci pošiljali na Kranjsko: vsa pisma Vesela-Koseskega Bleiweisju so romala na Dunaj v cenzuro!

Ustanovitev »Slavjanskega društva«

V takih zelo težkih okoliščinah so se zbrali tržaški Slovenci in hrvaški rodoljubi in ustanovili 6. 12. 1848. prvo kulturno in politično slovensko društvo na Tržaškem. Na ustanovnem občnem zboru so izvolili za prvega društvenega predsednika pesnika Josvana Vesela-Koseskega. Društveni program je bil naroden, kulturni in političen. »Slavjansko društvo« je pritegnilo k sodelovanju vse žive sile primorskih Slovencev, Hrvatov in Srbov ter kmalu

dali, toda ko smo se že dodobra seznanili, so me po stopničkah peljali v skrivališče. Tu je bil star, dostojanstven gospod, ki je poslušal radio. Najprej smo poslušali London, nato Kairo pa spet London. Čakala sem, da letala odletijo, da bi se mogla vrniti domov. Bombe niso več tako pogosto padle. Tedaj se je spet oglašil radio: »Govori London...« in sledil je program. Naenkrat sem zaslišala: »Dragi rojaki! Nocoj je božična noč.« Tresla sem se... sami smo tukaj v tujini, doma nas čakajo naše družine, naši otroci... Stala sem brez zavesti. Tedaj so se na vrhu stopnic zaslišali drobni koraki. Saško je slišal glas in je tekla, da objame očka. S težavo sem mu dopovedovala, da je le govoril po radiu. Kar naprej je klical: »Očka, moj očka! Vsi smo bili ginjeni in polnih so nam tekle solze. Nemo smo stali ob aparatu in poslušali

razvilo veliko delavnost. Aprila 1849 je pričelo izdajati prvi slovensko-hrvaški politični list, mesečnik »Slavjanski rodoljub«, ki ga je urejeval Ivan Cesar. Po petih številkah so list politični organizirali. Marca 1850 je izšlo novo društveno glasilo »Jadranski Slavjan« pod vodstvom profesorja Simna Rudmaša. »Slavjansko društvo« se pri svojem delovanju ni omejilo samo na tržaško ozemlje: dosledno svojemu ilirskemu programu je navezalo stike s Hrvati in Srbi. Ko je ban Jelačić uradno posetil Reko, so se mu javili tudi trije zastopniki »Slavjanskega društva« iz Trsta.

Pod pritiskom Bachove strahovlade je društvo opustilo svoj politični program in se omejilo samo na prirejanje kulturnih in družabnih prireditev. Zaradi tega se je tudi preimenovalo l. 1853. v »Slavjansko čitalnico«.

»Slavjanska čitalnica« je skozi 1/4 stoletja spremljala tržaške Slovence na njihovem pohodu od uspeha do uspeha, od zmage do zmage. Ona je bila ognjišče in zbirališče vseh naših ljudi, od preprostega delavca do obrtnika, trgovca, uradnika in razumnika. Ona je bila priča vseh veselih, a tudi žalostnih dogodkov naše kulturne in politične zgodovine; bila je priča naših žilavosti in vztrajnosti, naše veličastne politične zmage 1907. leta o priliki državnozbornih volitev; bila je trdno gibalno vsega našega kulturnega in gospodarskega ustvarjanja v dobrih pravi svetovno vojno. Iz »Slavjanske čitalnice« je izšlo tržaško dramsko in operno gledališče, »Glasbena matica«, razne gospodarske institucije, zadruge, hranilnice, banke, »Narodna delavska organizacija« in nešteto drugih društev in ustanov.

»Slavjanska čitalnica« je bila tudi po prvi svetovni vojni in po nesrečnem rapalskem mirovnem dogovoru še vedno središče vsega političnega, kulturnega in gospodarskega delovanja tržaških Slovencev, dokler ni 13. julija 1920 kot žrtev fašizma zgorela s svojo bogato knjižnico v plamenih »Narodnega doma«. S »Slavjansko čitalnico« je zgorela ponosna stavba »Narodnega doma«, »Slovensko gledališče« z bogato garderobo, knjižnico in kulisami, sokolska dvorana s številno telovadno opremo, Tržaška hranilnica in posojilnica z vsemi knjigami, dokumenti, vrednostnimi papirji in denarjem. 13. julij 1920 je bil za vse primorske Slovence in Hrvate dan pravih sicilskih večernic, s katerimi se je pričel fašistični pohod proti našemu narodu. In to v demokratični Italiji, za časa vlade Bonomi-Sforza.

Ali prišel je dan našega Vstajenja. Fašizem je bil strt in premagan. Toda poleg strašnih razvalin vojnega razdejavanja smo našli okoli sebe nič manj strašne ruševine na kulturnem polju. Iz teh ruševin je vstala aprila mesca l. 1948. sto let po ustanovitvi »Slavjanskega društva«, »Slovenska prosvetna matica« kot njegova naslednica in nositeljica vseh programskih osnov, ki so naše prednike uspešno vodile v trdi borbi za uresničenje narodnega programa.

besede tistega, ki nam je bil vse, katerega glas smo slišali, a je bil vendar tako daleč...

Oglasila se je sirena. Letala so se vrnila domov. Zahvalila sva se prijaznim ljudem za gostoljubnost in za radost, ki so nama jo dali. Na obeh straneh ceste so bili jarki — sledovi bomb. Za hip sem zasovražila ljudi, ki nam samo sveto božično noč ubijajo ljudi. Toda sovraštvo je takoj minulo. Očka! Ta sladka beseda je izbrisa iz srca vse sovraštvo, vso bolečino, vso žalost. Tišina je bila spet, le pojemanje sirene je še odmevalo v noč kot zavijanje volka, ki išče plena.

Doma naju je čakala za zadržanimi okni mamica, zaskrbljena in prestrašena. Tisoč misli ji je bežalo po glavi, videla naju že mrtva ob cesti... Bila je presrečna, ko naju videla vesela in zdrava, svoja otroka — edino kar je še imela... Povedala sva ji o očko-

ma dunajske slovenske visokošolske legije l. 1848.

(Iz predavanja g. dr. J. Agneletta ob proslavi »Slavjanskega društva v Trstu.)

† Anton Miklavc

Zopet je padel hrast.

Dne 16. decembra je nenadoma umrl v Mariboru, kamor je moral po nujnih opravkih, Anton Miklavc, mož, ki je bil po svojem značaju in svojem temperamentu pravi tip neustrašnega, požrtvovalnega borca za slovenske pravice v Trstu in tržaški okolici.

Rojen 1867, od kmetijskih staršev pri sv. Mariji Magd. Spodnji je že v zgodnji mladosti stopil v vrste narodnih borcev in posvetil vse svoje življenje narodu, iz katerega je izšel. Deloval je v krogu Ivana Nabergorja, Antona Trobca, Stefana Nadliška, Frana Cegnarja, dr. Gustava Gregorina, dr. Otokarja Ribaža, dr. Edvarda Slavika, dr. Josipa Abrama, Ivana Gorupa, Maksa Cotiča, dr. Josipa Wilfana očeta in nešteto drugih delavcev. Svoje sile je posvetil podrobno narodno-kulturnemu delu z ustanavljanjem pevskih in drugih izobraževalnih društev v tržaški okolici. Vedno vesel in dobre volje je imel Anton Miklavc dosti prijateljev, ki jih je pridobil za narodno delo in narodno stvar. Bil je mož poln idejlov, bil je mož značaj.

Dolga leta je bil tržaška mestni svetovalec in deželni poslanec. Leta 1908. je bil izbran od mestnega sveta tržaškega kot zastopnik Slovencev v komisijo, ki se je poklonila v imenu tržaškega mesta cesarju Francu Jožefu ob 50 letnici vladanja. Bil je dolga leta odbornik in podpredsednik Tržaške posojilnice in hranilnice, ki je bila leta 1940 od fašizma razpuščena.

Po drugi svetovni vojni je bil razočaran v svoji duši kakor toliko drugih, ko je videl, kako se teptajo narodni ideali v imenu nove fratelance, kako se kvari mladina in kako se v njej namerno ubijata narodni čut in narodna zavest. Zato je bil odkritosrčen prista našega narodnega demokratskega gibanja.

Pri svojih 81 letih je bil Anton Miklavc čil in močan in nikdo ni pričakoval, da mu bo smrt tako iznenada pretrgala nit življenja. Pokojnega so pripeljali iz Maribora v Trst na njegov dom k sv. Mariji Magdaleni in 21 decembra ga je velika množica tržaških Slovencev spremila na njegov zadnji poti na škedenjsko pokopališče. Pevsko društvo »Slavja« od Sv. M. Magdalene, ki je bilo od pokojnega ustanovljeno, mu je pelo žalostinke za zadnje slovo. Na grobu se je poslovil od pokojnika domačin, ki je v krepkih besedah poudarjal delo in zasluge moža, ki mora ostati slovenski mladini pri Magdaleni, pri Sv. Ani in v škednju večni vzor dela in ljubezni za narod. In ravno danes, v težkih časih potrebuje slovenski narod nesbroj takih mož — značajev in vzorov. *Slava Antonu Miklavcu! Družini in sorodnikom iskreno sožalje.*

vem glasu po radiu. Tresla se je in jokala od sreče — da je le živ. Njene prej vedno tako otožne oči so spet zableščale v luči radosti — zdravje se ji vračalo.

Sli smo k jaslicam — češnjevi vejici sta se razcveteli. Drobni beli lističi so padali na mahovnatostezo, na pastirčke, na ovčke. Dva mala lističa sta padla na Jezusčka ter ga pokrila. V žarčih svetlobi sveče je postal Sin Matere božje. Polnoč je ogibala.

Poklekli smo ob Jezusčku. Iz src se je dvigala vroča zahvala. V plapolanju sveče sem videla njegov obrazek. Smehljaj se je... Videl je pred seboj tri srca, srečna, srečna in radostna radi enega samega očkovnega sporočila — Jezusčkovega daru božične noči. Na mah so padali biseri — mamine solze veselja in sreče. Vstali smo. V tišino zvezd smo zapeli tiho pesem: »Sveta noč, blažena noč!«

EDINOST

Milic ljudem na zemlji!

V Trstu, v nedeljo 24. decembra 1922

Jutri bomo milijoni slavili spomin na rojstvo Kristusovo in zopet bodo v iskrenih molitvah koprneče molili, da bi milostno nebo poslalo na svet mir in bratstvo, odrešitev iz spon, v katere je vkovano vsled strasti sebičnih in medsebojnega nezaupanja, ki razdvaja narode v sovražne št. tabore in jih zavaja v ljute borbe.

Ti zli nagoni še niso izginili iz človeštva. Drugače ne bi bili doživeli prestrašne zadnje svetovne vojne, ki je zahtevala reke človeške krvi, prinesla nad človeštvo toliko neizmerne gorja ter ostavila kali nevarnosti novega pokolja...! Ves ta svetovni požar in njegove posledice so kričala antiteza naukov Odrešnikovih. Ne bilo bi prišlo do te nepregledne splošne nesreče, če bi bila v narodih tista blaga volja, ki so prepevali o njej angeli pastirjem. Narodi si nočejo biti bratje in zato so si sovražniki ter tišče drug drugega v temi duševnega in materialnega suženjstva. Zato bodo jutri vsi, ki so res blage volje, združeni v koprneči prošnji po odrešenju iz tega suženjstva.

Mi Jugoslavlani v Julijski krajini bomo še posebej prosili, da se povrneti mir in bratstvo v našo domačo hišo, ker to edino nam more podeliti tisto, po čemer hrepeni iskreno vsak pošten sin našega naroda: véro, da si ohranimo sveto dediščino svojih očetov, da bomo mogli mirno živeti svoje življenje na svoji zemlji. Naša molitve bo prosila, da se združimo na skupno delo v imenu našega nacionalizma. Čistega seveda, neskajljenega od grdih izrastkov. Tistega čistega, plemenitega nacionalizma, ki je neizprosno v borbi za svoje, a nudi obenem tudi sosedu oljknjo vejico miru na podlagi poštenega sporazuma! Naj sodijo novodobni ljudje o nacionalizmu kakor hočejo, naše neomajno prepričanje pa nam govori, da je čisti nacionalizem v tu gori označenem smislu evangelij, ki je odraz prave ljubezni do svojega naroda in ki daje pobude za uspešno delo za obstanek, blagor in napredek našega ljudstva in ki nas more družiti v strnjeno vrsto delavcev za boljše in zavarovano bodočnost našo. Zato se v teh svetlih trenutkih naša misel obrača še posebej k našemu domačemu taboru z gorečo željo, da bi vsi, ki so poklicani v to, uravnjavali vse svoje postopanje v tej smeri, da prodre v vse sloje in v vse plasti našega ljudstva spoznanje, da morajo biti bratu brat, če nočeš, da ti bodo drugi gospodarji!

To izpoznanje bo za nas — odrešenje. Sicer bo nesreča neizbežna. Zato bomo prosili jutri: pridi med narode in še posebej med naš narod tisti mir, ki edini more donesti srečo in blagoslov. Naj se pojavi na obzorju tista zvezda, ki bo napovedovala, da se bliža uresničenju velepesem v sveti noči: Mir ljudem na zemlji! S to molitvijo v srcu naj naši rojaki proslavljajo spomin na odrešenje pred dvema tisočletjema.

Vesti s Tržaškega

Silvestrovanje

Udeležite se silvestrovanja v naših prostorih v ulici Macchia-velli 22, da bomo v prijetni družbi počakali novo leto! Prijavite se in si rezervirajte mizo pravčasno! Telefonirajte na št. 62751. Poskrbljeno bo za obilen buffet in dobro kapljico, za ples, glasbo in zabavo!

Jubilej dela

Skoro bi prezrl zlati jubilej dela starosti tržaških Slovencev dr. Josipa Abrama, ko nam ne bi prišla slučajno v roke goriška »Soča« z dne 19. julija 1898., v kateri je skromen oglas: »Odvetni- nik dr. Josip Abram je odprl svojo pisarno v Trstu« G. dr. Abram nam bo oprostil, če mu k temu jubileju čestitamo nekoliko kasno, a kriv je sam, ker nam je v svoji veliki skromnosti to obletnico svojega jana delo- vanja prikril. Našim čestitkam se pridružujejo vsi jubilarntov prijatelji in znanci, ki so v njem spoznali vzornega očeta, vestnega odvetnika in marljivega narodnega delavca »Slavjanske čitalnice«, »Ciril Metodove družbe«, in raznih gospodarskih ter podpornih društev. Uredništvo »Demokracije« kliče jubilarntu: »Še na mnoga letala!

„Slovenska prosvetna matica“

SPM je imela v tem mesecu tri redne članske sestanke, 9. t. m. je bil večer posvečen ameriškomu skladatelju Georgu Geršwinu. G. dr. Tuta je v izbranih besedah prikazal Geršwinovo glasbeno delovanje in ga ilustriral s predavanjem gramofonskih plošč njegovih najboljših del. Modre nespo-

dije, koncerta v F-duru in opere »Portyand Bess«. — 16. t. m. je Matičen predsednik Janko Jež predaval o zgodovinskem razvoju slovenskega višjega šolstva o priliki tridesetletnice ljubljanske univerze. — 23. t. m. so v društvenih prostorih predvajali kulturni film o vojnih dogodkih v burmski džungli. — Odbor SPM vabi člane in prijatelje, da se polnoštevilno udeležijo predvajanja, ki ga bo imel 28. t. m. g. Bogomir Cokelj o življenju in delu Ivana Cankarja; na sporedu so tudi recitacije izbranih Cankarjevih del. — SPM priredi tudi silvestrovanje s peštrim sporedom godbo in plesom, na katerega vabi vse člane in prijatelje. Rezervirajte si pravčasno mizo!

Sestanek svobodnih sindikatov

Preteklo nedeljo, 19. decembra ob 10. uri, je pripravljali odbor za ustanovitev Svobodnih sindikatov sklical v prostorih Demokrati- ske zveze v Trstu sestanek zaup- nikov in somišljenikov. Namen novega sindikata je organizirati vse ročne in umske delavce slo- vanske narodnosti (Slovence, Hr- vate in Srbe), ki so nameščeni ali delajo v podjetjih Svobodnega tržaškega ozemlja.

Sestanka se je udeležilo večje število zaupnikov, ki so zastopali vse kraje tržaškega ozemlja od Devinca do Doline in vse tržaške mestne in predmestne okraje. Zastopane so bile vse stroke od kmetov, kovinarjev, rokodelcev do učiteljev in profesorjev. Najpreje je predsednik priprav- ljalnega odbora Batič predrazil udeležence. V kratkih in jedrnatih besedah je razložil pomen besede

»svoboda«, ki je temeljni kamen novega sindikalnega gibanja. Nje- gova izvajanja so prisotni vzeli z odobravanjem na znanje. Ome- niti je treba, da je zidar Batič star sindikalni borec, saj je bil član prvega sindikalnega gibanja Slovencev v Trstu že pred prvo svetovno vojno.

Nato je član pripravljalnega odbora Mihič prečital daljše poro- čilo o delovanju tega odbora od ustanovitve 29. avgusta letos do danes. Iz tega poročila prinašamo nekatere važnejše odlomke.

Pripravljali odbor je imel v tem kratkem razdobju 18 sej, na katerih je sestavil, preučil in od- dobri program in pravila novega sindikata. S tem svojim delova- njem je odbor popolnoma dovršil poverjeno mu nalogo in bo na ustanovnem obnem zboru novega sindikata, ki bo upamo že v naj- krajšem času, izročil nadaljne posle novemu redno izvoljenemu odboru.

Poleg tega organizacijskega no- tranjega dela, se je odbor bavil tudi z vsemi važnimi dnevnimi narodnimi vprašanji, ki so v tem času vznemirjale našo narodno skupnost. Posebno pažnjo je po- svečeval vprašanju slovenskih šol, novim osebnim izkaznicam in no- vemu zakonu za sestavo volivnih seznamov in komisij. Zavedno je sestavil tudi tri javne govore.

Odbor je nadalje pazljivo za- sledoval razvoj položaja in do- godkov v obeh ž. obstoječih tržaških sindikatih. Ugotovil je, da oba omenjena sindikata le v majhni meri branita sindikalne koristi svojih članov, tembolj pa politične koristi določenih razred- nih in narodnih skupin. Delavska zbornica v Trstu je na primer pod vplivom italijanskih naciona- lističnih strank, posebno demokri- stjanske večine, medtem ko vodi Enotne sindikate skupina komuni- stične partije, ki je pod nadzorstvom Kominforma. Obe sta Slo- vanom sovražni, in le iz oportuni- zma zbirata okoli sebe naše ljudi. Prva nasleduje italijansko revizionistično stališče o vpra- šanju Trsta, druga pa vodi raz- redno borbo, ki ima za končni cilj diktaturo enega razreda — diktaturo proletariata.

Ta jasno začrtana linija obeh obstoječih sindikatov — eden ita- lijansko nacionalističen, drugi ko- munističen — je postavila neko- munistične Slovence Svobodnega tržaškega ozemlja pred nujno po- trebo, da se organizirajo v svojem narodnem sindikatu. Ta bo poleg materialnih koristi branil tudi narodne koristi svojih članov in budil njihovo narodno in socialno zavest.

Poročilo se zaključuje s poziv- vom, da je pot novega sindikata ravna: sovražimo hinavščino in klečeplazenje, ker hočemo vzgo- jiti res krepke in zavedne slovan- ske demokrate!

Dobro premišljeni svet je žel splošno odobravanje.

Potem so prečitali počasi točko za točko osnutek programa nove- ga sindikata, ki v izklesanem slo- gu določa demokratična in gospo- darska načela ter smernice novega sindikata. O posameznih točkah programa se je vnela zanimiva in živahna debata, v katero so posegali skoraj vsi udeleženci ses- tanka.

Ob zaključku je pripravljali odbor razdelil med svoje zaupni- ke pole za poskusno vpisovanje novih članov. Splošna želja vseh je bila, da bi prišlo čimprej do sklicanja ustanovnega obnega zboru novega sindikata. Ta gore- ča želja je zdaj v prvi vrsti od- visna od priidnosti zaupnikov in od zrelosti naše narodne javnosti. Uspeh je odvisen od nas samih!

Mavhinje

Prebivalci Mavhinj in drugih bližnjih vas se upravičeno vpra- šujemo, kdaj bodo v naše hiše napeljali električno svetlobo. Elek- trični vod je spjeljan v nepos- redni bližini prizadetih vas, v nekaterih primerih je vod spjeljan celo skozi samo naselje a prepo- trebnega elektrifikacijskega dela se nihče ne loti! Ali je res treba čakati, da bodo novi občinski možje spravili to pereče vprašanje

z dnevnega reda? Se nekaj druge- ga tare nas Mavhinjce: še mnogo hiš je, ki jih je nemški okupator zažgal in porušil, in ki jih doslej še niso obnovili. Ali je morda premalo denarja na razpolago, da bi se z njim razni gradbeni pod- jetniki okoristili?

Slivno

Kulture na tržaškem Krasu so se v zadnjih desetletjih iz raz- ličnih razlogov močno spremenili, in sicer na škodo prizadetih kme- tovalcev. Kljub temu pa je stanje v katastrskih zapisnikih še vedno ono staro, večinoma še iz prejš- njega stoletja. To se močno po- zna pri plačevanju davkov, ki jih naš kmet komaj zmore. Zakaj se občina ne pobriža, da bi katastr- ske spise temeljito uradno pregle- dala in vanje vknjižila nastale spremembe? — Znano je, da naš kmet ne pridela dovolj, da bi se prehranil samo s poljskimi pridel- ki. Naš kmet mora tudi v gotovih letnih dobah, zlasti pa pozimi, na delo v mestu, da si prisluži še ne- kaj denarja za zimsko prehrano in obnovo poljskega ordja. To zim- sko delo pa mu je onemogočeno, ker ne dobi za to potrebne de- lavske knjizice, češ da je posest- nik in da kot tak nima pravice do sporedne zaposlitve v drugi stroki. Revidirati je treba to napačno gledanje, ki zelo škoduje mnogim kmetom. Naš kmet na Krasu je revšč, njegova zemlja je skopaj! Zato pomeni izboljšanje gmotne- ga stanja našega kmeta tudi iz- boljšanje prehranjevalne zmoglj- vosti njegove zemlje, kar je v neizpodbitno korist našega mesta!

Iz Doline

Pretkani zvodnik našega ljud- stva »Primorski dnevnik« je v nedeljski številki objavil svojo žalostinko nad podirajočo se rde- čo fratelanco v Dolini. Med sicer resničnimi vzroki, zakaj v Dolini kot povsod razpada rdeča baraka, je seveda po naravi »Primorskega dnevnika« tudi de- bela laž. Glasi se tako: »Internaci- onalisti so krivi, da je otroško miklavževanje vodila Slovenska demokratska zveza, ki tudi pri- pravlja otroško božično...« — Vsa Dolina ve, kdo je pripravjal otroško miklavževanje. To ni bila Slovenska demokratska zveza, ampak učitelstvo, katehet in se- stre, ki vodijo krajevni otroški vrtec. Ker so se naši vzgojitelji kot že mnogokje otrsli rdečega usljevanja in skupno z materami organizirali nepozabni Miklavžev večer, zato seveda zaslužijo na- slov politične stranke. Pač stara metoda in preizkušeni recept la- žite, lažite, nekaj bo že ostalo! Kaj zato, če v Dolini ne verja- njejo, bodo pa v Boljuncu ali kje na Krasu! »Primorski dnev- nik«, povedal bi raj, kako lep je bil Miklavžev večer v Dolini! Tega se bojiš zato povemo mi. Šolski otroci so zaigrali v treh slikah malo opereto, ki jo Gori- čani iz prejšnjih let dobro pozna- jo. Številni angelčki in hudički (skupno 35 igralcev) so se tako potrudili in kar štirikrat igrice tako lepo izvajali, da je to le v čast vzgojiteljem in mladini. Pos- dobnega Miklavža Dolina še ni videla. Enako pohvalo so želi naši malčki s svojim nastopom v Marijinem domu v Trstu.

Z zlaganimi članki kot je zgoraj imenovanimi — »Primor- ski dnevnik« pač ne bo več osvob- jil »Napredne Doline«. Vsaj se- daj, ko njegova zvezda zahaja in tov. Tito zginja s sten v ropo- tarnico, bi »P. dnevnik« vsaj moral, ne pa resnico potvarjal v laž. Pa je že tako: kar se Jas- nezek nauči, to bo Janezek znal. »P. dnevnik« se je navadil lagati kot gozdarček in tako bo lagal do konca svojih kratkih dni tudi kot — starček. To res napredni Dolinčani že davno vemo in zato odklanjamo Stalinov srp in Tito- vo kladivo.

ČITAJTE „DEMOKRACIJO“

Odgovorni urednik: Janko Simčič
Tiska tiskarna Budia v Gorici

Vesti z Goriškega

Uspela šolska prireditev

V nedeljo 19. t. m. so naši malčki iz goriških osnovnih šol imeli svojo prireditev v kinu »Vittoria« na Travniku. Ob obil- ni udeležbi slovenskega občins- tva (zlasti šolarčkov in dijakov), ki je zasedlo vso dvorano tako, da so mnogi mogli stati, so otroci lepo podajali svoje recitacije, pesmi in igre. Pod spretnim vod- stvom g. Renerja so naši šolarčki pokazali, kaj vsega zmore šolska mladina, če so vzgojitelji na mestu. Toplo nam je bilo pri- sreco, ko smo gledali otroke na odru, kako so bili zavzeti vsak v svojo nalogo. Prav dobro po- dani Zupančič — Mavovi »Me- hurčki« so občinstvo tako navdu- šili, da je zahtevalo ponovitve. Tudi igre v treh slikah: »Ubogi Jezušček«, so dobro igrali. Le »Jezuščka«, bi želeli videti bolj Jezuščka.

Prireditev so obiskali tudi za- stopniki civilne, šolske, policijske in vojaške oblasti ter se izrazili zelo pohvalno. Njim na čast so šolarčki podali dve točki tudi v italijanščini, sicer pa g. podpre- fekt dr. Ceolin razume in govori prav dobro slovenski in hrvatski.

G. didaktičnemu ravnatelju dr. Lebanu, gospodični voditeljici Makuc in vsemu učitelstvu, ki so k uspehu prireditve pripomo- gli, iskreno čestitamo!

Smrt ugledne matere

V visoki starosti 87 let je v Gorici umrla gospa Marija Braj- da, vdova po pokojnem placutar- skem cerkveniku in taša g. dr. Devetaka, znanega goriškega od- vetnika. Iskreno sožalje.

Radio Trst II

(na valovni dolžini 203.6 metra ali 1474 Kc na sekundo)

DNEVNE ODDAJE: 7.30 • 8.00, 11.30 • 14.30, 17.30 • 24.00.

Ob nedeljah od 7.30 do 24 ne- prekinjeno.

POROČILA DNEVNO: ob 7.45, 12.45, 14.00 (izvzemši nedelje), 19.45, 23.15.

DNEVNI pregled tiska: 14.15.

Nedelja 26. 12. 1948: 8.30 Hrvat- ske narodne pesmi. — 9.30 kmetijska oddaja: 1. Paliska in Razumnik; 2. gnojenje travni- kov. — 10.00 Maša s pridgo. — 11.30 Slovenske legende. — 13.00 Glasba po željah. — 16.00 Ponovitev igre Cvrček za pečo (Radijski oder). — 18.00 Komorni zbor. — 18.00 Zimske glasbene slike. — 22.00 Pro- skofjev: Simfonija št. 5.

Ponedeljek 27. 12.: 13.00 Češka lahka glasba. — 18.15 Brahms: Kvartet v c molu. — 19.00 Zdravniški vedež: Pomenki o umetnem segrevanju telesa in okolice. — 20.10 Pevski kon- cert Otta-Veechiet. — 21.00 Janko in Metka — pravljina- opera v 3 dej.

Torek 28. 12.: 18.00 Vaški kvintet. 19.00 Človek in priroda: Osu- ševalna dela Zaiderskega jeze- ra. — 20.45 Angleške božične pesmi. — 22.00 Geršvin: Kon- cert za klavir in orkester.

Sreda 29. 12.: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Klavirski kon- cert Mirce Sancinove. — 20.00 Odlomki iz Čajkovskijevih ope- r. — 21.00 Vzori mladini. — 22.15 Schubert: Simfonija št. 9.

Četrtek 30. 12.: 18.00 Orkester Albert Dermelj. — 20.00 Oper- ni večer. — 21.00 Radijski oder: Muzatesen — Sem zimske noči.

Petek 31. 12.: 13.00 Glasba po željah. — 20.30 Tržaški kultur- ni razgledi. — 21.00 Silvestrov večer, ki bo trajal do 24 ure (vmes ob 23.15 poročila), nato plesna glasba do 2 ure zjutraj.

Sobota 1. 1. 1949.: 18.30 Zabavni orkester Bojana Adamča. — 19.00 Oddaja za najmlajše. — 21.00 Novoletni koncertni spo- red.

V goriških zaporih

V goriških zaporih je trenutno 22 Slovencev, jugoslovanskih de- žavljanov. Štirinajst jih je sam- pribežalo iz Titovega raja, in ča- kajo na odhod v taborišče in od- tod v Ameriko, osem pa jih mo- ra Italija izročiti domov na pod- lagi znane amnistije. Toda od- tetih osem se trije upirajo povrat- ku, in sicer iz političnih razlogov. Upamo, da jim demokratična Italija ne bo delala krivice. Vsem 22 je Slovensko dobrodelno dru- štvo poslalo za praznike nekaj prigrizka z željo, da bi bili od- slej srečni in zadovoljni in da bi vsi dobili zaželjeni mir.

Štandrej

V nedeljo 26. t. m. ob 3.uri popoldne bomo tu pokopali ze- meljske ostanke visokošolca An- tona Dolesa, ki je umrl pri vo- jakih v Turinu leta 1941. Iz Tu- rina ga pripeljejo 24. decembra in položijo v kapelico na doma- čem pokopališču. Pokojnik je bil vnet narodnjak, ki je pod fašizmom sodeloval v tajnem di- jaskem gibanju. Splošno priljub- ljen med svojimi prijatelji, je bil vedno točen pri svojem delu. Vabimo, da ga zlasti visokošolci počastijo z udeležbo pri pogrebu. Njegovi družini pa izrekamo is- kreno sožalje!

Zahvala in prošnja

Slovensko dobrodelno društvo v Gorici se v imenu vseh, ki so bili deležni kakršne koli podpo- re, lepo zahvaljuje vsem dobroto- nikom, ki so s svojim prispevkom utešili skrb mnogih potrebnih v teh težkih časih. Prav vsi želijo vesele božične praznike in srečno novo leto. Dobrodelno društvo sprejme vsako drobni- co, vsak kos perila in obleke in tudi vsako obutev. Gospodinj, pregledite stanovanje in očistite ga vsega nepotrebnege ter daru- je našemu skupnemu dobrodel- nemu društvu.

Dobrodelnemu društvu v Gorici

Podpisana se najpričneje za- hvaljuje za velikodušni dar, ki ste ga blagovolili nakloniti našim sirotam za Miklavža. Vsemogočni naj Vam obilno povrne z nebo- škimi darovi! Naše sirote bodo pa za vas molile.

s. Mar. Rafaela Saksida

»Dobrodelnemu društvu« daru- je: Černice 500 lir.

Cerovo v Brdih (Slovenija)

Pretekli teden je umrla v lju- bljanski bolnici naša domačinka učiteljica Olga Makuc. Pokojnica je bila vnetja komunistična so- potnica in je domačinom zagreni- la marsikatero uro. Pogreb je vo- dil župnik iz Kojskega »tovariš- Taras.

Kojsko (Slovenija)

Zanimiv prepir zaradi nekoga pokopa se je dogodil v naši vasi pred par tedni. Tu je namreč umrl »tovariš« Miha Dornik, ki je zapustil vse svoje premoženje rdeči vladi. Na dan pogreba je ljudstvo čakalo, da ga dvignejo in nesajo v cerkev. Tudi župnik »tovariš« Taras je čakal. Toda tov. Grauner Nute, znani briški komunist, je s par »tovariš« kar zadel rakev na ramena in nosal mrtveca proti pokopališču. Ko je za to zvedel tov. Taras, je skočil urnih korakov na pokopališče in na vratih pričakal rdeče nosilce. »Do tu« — jim reče — »ukazete vi, od tu naprej pa jaz. Jaz od- govarjam pred Bogom za duše, zato jih le jaz smem in moram blagosloviti.« »Kakšne duše, — ga zavrne Grauner« »saj mi ko- munisti nimamo duše!« »Bandit, brezverec«, vpije tedaj tov. Taras Graunerju — poberi se od tu, da te ne zadene božja kazen, zapeljivec!« In Taras namigno zbranim možem in skupaj odne- sejo krsto v cerkev.

Tragično — komičen prizor se je razvedel po vseh Brdih in ima- jo Briči dokaj smeha za praznike!